

שמעתא אליבא דהלכתא

גליון ש"צ | פרשת בהעלותך (בהול' נשא) | תשע"ט | קהילת הניכי הישיבות | רמת ב'

פניני הלכה

האם צריך להסדיר תפלת ר"ה קודם שיתפלל

א - איתא בר"ה (לה) אמר ר"א לעולם יסדיר אדם תפלתו ואח"כ יתפלל. אמר רבי אבא מסתברא מילתיה דר' אלעזר בברכות של ר"ה ושל יוה"כ ושל פרקים, אבל דכל השנה לא. איני והא רב יהודה מסדר צלותיה ומצלי, שאני רב יהודה כיון דמתלתין יומי לתלתין יומי הוה מצלי כפרקים דמי.

ופי' **רש"י** ושל פרקים - מועדות. אולם **בר"י** (יב:) כתב וכמה הוא פרקים משלשים יום ולהלן. וביאר **ברש"י** שם - ושל פרקים כגון ר"ח ומועדות, ונקראים פרקים כל תפלה שהיא משלושים יום והילך. וכיצ"ב כתב **הריטב"א** (לה) בפי' דברי הרי"ף דיש בכלל ראשי חודשים, וילף לה מדאמרינן דרב יהודה כיון דלא מצלי אלא מתלתין לתלתין יום כפרקים דמי. ויעויין **ברא"ש** (סי' י"ד) דכתב כלשון הרי"ף.

וכן מבואר להדיא **ברמב"ם** (הל' תפלה פ"ד הי"ט) שכתב - תפלות של פרקים כגון תפלת מוסף ר"ח ותפלת המועדות צריך להסדיר תפלתו ואח"כ עומד ומתפלל כדי שלא יכשל בה.

אולם יעוי' **בטור** (סי' ק) דאחר שהביא דעת הרמב"ם כתב - וא"א הרא"ש ז"ל כתב של פרקים הוא מלי יום ואילך, ולפי זה של ראש חודש אי"צ. ע"כ. ומבואר דלמד דלדעת הרי"ף והרא"ש דוקא מתלתין יום והילך אבל של ר"ח גופא אי"צ.

ואכן **הב"י** (שם) כתב להשיג על דברי הטור דמ"ש שהרא"ש חולק על הרמב"ם אינו מוכרח, דהא איכא לפרושי דמשלושים יום ואילך היינו כשחזור להתפלל ביום תשלום שלושים שהתפלל אותה תפלה צריך להסדיר תפלתו וזהו מ"ח לר"ח כדברי הרמב"ם (וכי"כ בכ"מ שם).

וכתב **הב"ח** (שם) דבר"ח מר חשוון אף לפני הטור בדעת הרא"ש צריך הוא להסדיר, שהרי לא התפלל תפלת ר"ח בר"ה ואיכא שמונה שבועות מ"ח אלול עד ר"ח חשוון שלא התפלל תפלת ר"ח (והואו בדבריו **בפמ"ג** (משב"ז סי' ק) א"ל).

ועיי' עוד דהקשה על פי הטור, והסיק דנראה דהרי"ף והרא"ש ס"ל נמי כהרמב"ם דאף של ר"ח צריך להסדיר [והא דפי' רש"י דפרקים היינו מועדות לא פירש כן אלא למאי דקס"ד דפרין איני והא רב יהודה וכו', אבל למאי דמסיק שאני רב יהודה וכו' מודה גם רש"י דשל פרקים היינו נמי תפלה דר"ח].

ב - כתב הב"י (שם) - כתב ה"ר **מנוח** (ספר המנוחה) דהא דצריך להסדיר תפלתו דוקא כשקורא על פה, אבל כשכתובה לפניו לא וצ"ע עכ"ל. ונראה דאפי' כשכתובה לפניו צריך להסדיר כדי שתהא שגורה בפיו ברוזנות (וכי"כ בכ"מ שם).

אולם **בד"מ** (שם סי' ק) כתב דלא ראה בזמן הזה שנהגו לסדר התפלה תחילה, ולכן נראה שסמכו על דברי ה"ר מנוח דמסתבר הוא.

ויעויין **בב"ח** (שם) דיצא להשיג על דברי הרמ"א, וכתב דכדברי הב"י שמחמיר גם כשמתפלל מתוך סידור ראוי לנהוג, ומה שאין העולם נוהגים להסדיר כל עיקר אפי' כשנוכח פורים וישעיה סה"כ ושל מועדות ור"ה ויוה"כ וסומכין על הסידור שבידים וכ"כ בהגהת שו"ע, אינו נכון כלל, וצ"ע שכן פסק ה"ר מנוח ומביאו ב"ה אלא בסוף כתב וצ"ע.

ג - ולדינא כתב המחבר (סי' ק) - תפלות של מועדות ושל ראשי חודשים צריך להסדיר תפלתו קודם שיתפלל כדי שתהא שגורה בפיו. [ויש דפוסים שכתוב בהם ושל ר"ה. ולגי' זו השמיט המחבר דינא דר"ח. ועיי' **בכה"מ** (סי' ק) דהאריך לברא דגי' זו היא ט"א וצ"ל ראשי חודשים, וכן הגי' בשו"ע ישן שנדפס בשנת שכ"ז בחיי מרן ז"ל, וכי"כ הרבה אחרונים עיי"ש].

ובהגהות **הרמ"א** שם כתב - וי"א דוקא כשמתפללים על פה, אבל כשמתפללים מתוך סידור מותר, דהא רואה מה שמתפלל, וכן נוהגין. [ויעויין שם **בט"ז** (סי' ק) א] דחזיק לדינא דברי הרמ"א.

ולכאוי' נמצא דהנהוגה כדעת המחבר צריכים להסדיר תפלת ר"ח ומועדים קודם שיתפללו, ולא סגי בזה דמתפללים מתוך סידור. ולא ראינו שנהוגים כאן.

שמעתא אליבא דהלכתא

האם יש איסור בלבישת בגדי אופנה

א. ובחקתיהם לא תלכו. ב. דברים שלא מנו חכמים. ג. התנהג של עכו"ם הכתובה בתורה. ד. יש לה טעם. ה. יש משום שחץ וגאווה. ו. בגדים אדומים. ז. אינו מכוון להדמות לעכו"ם. ח. אחר שכבר נהגו. ט. מדת הצניעות (בלבישת בגדים אדומים). י. בגדים שאינם צנועים. יא. דת יהודית ואיסור לפני עור. יש לדון לענין לבישת בגדי אופנה האם יש בזה משום איסור דובחוקתייהם לא תלכו כיון שמוצרים ומעוצבים ע"י עכו"ם, בפרט כשאינם ע"י כללי הצניעות שיש בלבישתן איסור כמבואר להלן.

א. ובחקתייהם לא תלכו

כתוב **בירקא** (פ"י"ח פ"ג - פ"כ פ"ט ב) "ובחקתייהם לא תלכו", ו"לא תלכו בחקת הגוי אשר אני משלח מפניכם". ועוד כתוב **בדברים** (פ"י"ב פ"ט ב) "השמר לך פן נתקש אחריהם אחר השמדם מפניך". ואמרו **בספרא** (אחרי מות פרשת ט אות ט) יכול לא יבנו בניינים ולא יטעו נטיעות כמותם, ת"ל ובחקתייהם לא תלכו, לא אמרתי אלא בחוקים החקוקים להם ולאבותיהם ולאבות אבותיהם. והביאו **הב"י** (יו"ד סי' קעח).

וכן פסק **הרמב"ם** (ע"ז פ"יא הי"א) ע"פ פסוקים הנ"ל דמוהיר שלא ידמה להן אלא יהיו מובדלים מהן. ו**החינוך** (מצוה רסב) כת' דענין המצוה הוא שלא נתנהג כמותם במלבושינו ועניינינו, וכמו שאמרו בספרא שלא תלכו בנמוסות שלהם, בדברים החקוקים להם, כגון טיטראות וקרקסאות והאסטריאות, ע"כ.

ב. דברים שלא מנו חכמים

ועיי' **ביראים** (סי' שיג) שכת' שהזהירה התורה על מעשיהם וחקותיהם שהורגלו לעשות לשם תורה שלהם, וחכמים פירשו מה המעשים וחקים שהורגלו לעשות לשם תורה שלהם, ובתוספתא דשבת מונה כל מה שהיתה קבלה ביד חכמים שהיו מחוקותיהם ואין להוסיף עליהם ואינם מסבא כי אם בקבלה, ע"כ. מוכח שרק אלו שמוזכרים בתוספתא בכלל הלאו, וכן משמע מה**מסמ"ג** (לאוין ג ע"ד). וכי"כ **בהגהות מיי** (ע"ז פ"יא אות א) בשם היראים. וכן מבואר **בשו"ת הרשב"א** (סי' קסז ותתכה). וכ"כ **החיד"א** (שיו"ב סי' קעט אות ד) בשם החס"ל והמהריק"ש. וכן הוא **ברב פעלים** (ח"ב יו"ד סי' כט). ו**הב"י** (יו"ד סי' קעח) הביא דברי הסמ"ג וכת' שהרבה דברים שנויים בתוספתא שיש בהם משום דרכי האמורי והרבה בנ"א נכשלים בהם ושנאו משמע להו שאין לחוש אלא לדברים שהוזכרו בגמ' בלבד וכל שאר דברים השנויים בתוספתא הוו דלא להלכתא, ע"כ.

והמאירי (שדהר"ק ב) יצא לחדש שהאיסור מהי"ת הוא רק בדברים שיש בהם משרשי ע"ז, ומי"מ הרבה דברים אטורים מדברי סופרים שאינם ממוין זה כדי שיתרחקו מהם. ו**בשרידי אש** (ח"ב סי' טל) הביא שכן דעת **תוס'** (ביק פג. ד"ה התייר).

אולם **הב"ח** (אות ב) דחה דברי ההגהות דרז"ל הזכירו הדברים שהיו נוהגים הגוים באותן הימים וה"ה בכל מנהג הגוים שנתחדשו בכל הזמנים, ע"כ. וכן מוכח מהמהרי"ק והפוסקים דלהלן. ו**הבית שערים** (ססי' רלה) צירף דעת המקילים.

ג. הנהגה של עכו"ם הכתובה בתורה

ויעויין **בע"ז** (ה) דתנן חכ"א כל מיתה ששרפו עליו כלי תשמישו כדרך המלכים יש בה ע"ז (כלומר אותו היום עובדין ע"ז, רש"י), ואמרו **שם בגמ'** (א"א). מכלל דרבנן סברי שרפה חוקה היא, והתניא שורפין על המלכים ואין בזה משום דרכי האמורי, ואי חוקה היא אפ' היכי שרפינן והכתוב ובחוקותיהם לא תלכו. אלא דכ"ע שריפה לאו חוקה אלא חשיבותא היא. והקשו **התוס'** (שם) דמאי קפריך בגמ', דילמא לעולם חוקה היא ומי"מ כיון דכתיבא באו' לא מנייהו גמרינן, כדאמרי' **בסנהדרין** (נב:) גבי מצות הנהרגין, דרבנן אמרי בסייף כדרך שהמלכות עושה, ור' יהודה סבר בקופיץ. ותניא א"ל ר"י לחכמים יודע אני שמיתה מנוולת היא זו, אבל מה אעשה שהתורה אמרה ובחקותיהם ל"ית. אמרו לו כיון דכתיב הריגה בתורה לא מנייהו גמרינן. דרלתייה הא דתניא שורפין על המלכים, אפ' היכי שרפינן, והלכתוב ובחקותיהם ל"ית, אלא כיון דכתיבא באו' לא מנייהו גמרינן, ע"כ.

ועיי"ש שתירץ ר"י דתרי גוונן חוקה הוו. **א' חק שעושים לשם ע"ז**, דאע"ג דכתיבא באו' יש לאסור בכה"ג, דומיא דמצבה שכשהיו מקריבין עליה האבות הייתה אהובה לפניו, ומשעשעוה עכו"ם חק לע"ז שנתה והזכיר עליה. ועל זה אמרו דשרפה לא חק ע"ז היא אלא חק של הבל וטעות (ולמסקנא החק הוא של חשיבות). **ב' חק שעושים משום חשיבות** (ובסנהדרין שם משמע בכה"ג דמשום חשיבות הוא ל"מ מסקנא כאן), ועל כן אם כתובה בתורה שריא כי לא מנייהו גמרינן משום דלאו חק ע"ז הוא, אבל ודאי אי לא הוה כתיבא באו' לא היה לנו להתנהג אפ' במנהגן של שטות, וס"ל לר"ע בש"ס שבתורה לא כת' סייף רק הריגה ויש לקיימו בקופיץ כו'. ורבנן סברי דאיכא טעמא התם דקופיץ מיתה מנוולת לא עבדינן, ע"כ.

ד. יש לה טעם

נמצא לדברי **תוס'** שאין מקום להתיר חוק שלהם משום שעושין לתועלת. אולם **הר"ן** (ע"ז ב: ברי"ף ד"ה שורפינן) כת' דהא דשורפין (כלי תשמישן) על המלכים ואין בזה משום דרכי אמורי כי לא אסרה תורה אלא חוקות של עכו"ם של הבל ובטלה והכא יש טעם בדבר משום כבודם שלא ישתמש בהם אחר.

וכן **המהרי"ק** (שורש פח) כת' דאין לאסור משום חק אלא באחד משני חלקים, האחד הוא הדבר אשר אין טעמו נגלה כדמשמע לשון חק וכדפרש"י הרמב"ן (ויקרא שם) כיון שהם נוהגין כן אז נר' ודאי כנמשך אחריהם ומודה להם, ומיה"י אין איסור לרופא ללבוש קאפי"א (חלוק מיוחד להם) כי טעם לבישתה ידוע כי הם סימן שהשיגו אותה חכמה (מקצוע) ואין לתלות לבישתה כ"א לתועלת המנשך ממנו לן מחמת הכבוד לן מחמת ירוח ממון. ועיי' להלן לענין חק השני של הלאו. וכהר"ן והמהרי"ק פסק **הרמ"א** (יו"ד רס"ק ע"ח). ועיי' **בש"ך** (סי' ק) שתמה על א' מראיותיו של המהרי"ק וסיים דצ"ע, אלא דאפשר שאינו חולק על עיקר דינו (שהרי לא תמה רק על ראייה א'). אולם **בביאור הגר"א** (שם) דחה דברי הר"ן והמהרי"ק דמ"טעם צה בסנהדרין והתוס' הנ"ל. וכן הקשה **המנ"ח** (שם אות א) ונשאר בצע"ק. וכהר"א פסק **החכ"א** (כלל פט אות א) וכת' דמ"טעם זה אסר הגר"א להעמיד אילנות בחג השבועות כיון שכן נהגו בחג שלהם.

אולם **בבית שער** (א"י"ח סי' נ ד"ה ומה ד"ה אמנם) פסק כהמהרי"ק ויישב קושיית הגר"א דעד כאן לא התיר המהרי"ק אלא אם גם הגוים עושים משום טעם, דחק משמע בלי טעם, אבל שם בסנהדרין אצל הגוים הוא חק בלי טעם דברור לו מיתה יפה בסנהדרין שם בישראל נאמר, אבל בגוים אדרבה נחא להו דניווול רק לדינן יש טעם דלא ניוול שפיר שייך ובחוקותיהם אי לאו דלא מנייהו גמרינן, ע"כ. וכן **במהר"ם שיק** (יו"ד סי' קסה ד"ה א יותר ואה"ע סי' פג) יצא ליישב קושיית הגר"א, עיי"ש.

והכת"ס (יו"ד סי' קעה ד"ה ואמרה) כתב שאע"פ שיש לדחות ראיות המהרי"ק מ"מ מסבא דהדין נכון ומי יבוא אחרי הרמ"א אשר כבר עשהו וקבעו להלכתא, ע"כ. וכן פסק **האמרי אש** (יו"ד סי' נה מ"ד"ה ושבו) ועיי"ש מה שיבש. והנה **בב"ב** (סי' תר"ד סי' ק) הביא שם המ"א שנוהגים לתת עציים בשבועות ושוב הביא דהגר"א ביטל מנהג זה משום שעכשיו הוא חק העמים להעמיד אילנות בחג שלהם. וכן נקטו **הערוה"ש** (אות ח), **האג"מ** (יו"ד ח"ד סי' יא אות ה), **החזו"א והגר"י"ק זצ"ל** (אחרות רבנו ח"ב ע"מ צט). אלא ד"ל דאין כאן ראייה דלא ס"ל כהמהרי"ק כי י"ל דאסרו כי אין טעם בדבר. ויעויין **באג"מ** שם שדחה דברי **המהר"ם** (דעת תורה סי' תבז) שכת' דאין לחוש לזה כי כל דבר שיש לו טעם אין בו איסור דובחוקותיהם, וא"כ כיון שאנו עושים לזכר שנידונים בו על פירות האילן מותר. ועוד שהגויים עושים מ"מ אע"פ שיש להם גם בחוץ, ואנחנו עושים כן רק בפנים. ומבואר מהמהר"ש שאף אם עכו"ם עושים ללא טעם מ"מ הם הישראל עושה מחמת טעם שרי, ואפשר דמ"טעם זה דחה האג"מ טעמו וכן מבואר בבית שערים הנ"ל דבכה"ג אסור.

ה. יש משום שהין וגאווה

וכת' ע"ז **במהרי"ק** שחלק השני של הלאו הוא הדבר אשר שייך בו פריצת דרך הצניעות והענוה ונהגו בו הגוים, שדברים הללו בדין שחץ וגאווה הם, ומי"מ אין איסור בלבישת לבוש אשר הם רגילים בו ואפי' אין ישראלים רגילים בו כיון שלא מנעו בלבישתן משום צד יהדות וצניעות, ע"כ. וכן פסק **הרמ"א** (שם) שאיסור זה כולל דבר שנהגו בו העכו"ם לשום פריצות, כגון שנהגו ללבוש מלבושי אדומים, והוא מלבוש שרים וכדו' (לה מלבושי הפריצות).

